

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงไว้ตามลำดับ

ดังนี้

คุณลักษณะของครูที่ดี

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

จรรยาบรรณครู

คุณธรรม จริยธรรม

 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

 องค์ประกอบของจริยธรรม

หลักคุณธรรม จริยธรรมทางพุทธศาสนา

 การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติงาน

 การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติตน

 การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณลักษณะของครูที่ดี

ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 79) กล่าวว่า ครูที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) บุคลิกภาพดี หมายถึง บุคลิกภาพดีทั้งทางกาย และจิตใจ เช่น รูปร่างหน้าตาดี ท่าทางสง่าผ่าเผย แต่งกายเรียบร้อย พูดจาไพเราะนุ่มนวล น้ำเสียงชัดเจน สงบเสถียร มีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น
- 2) คุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง เชื่อมมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และสุขภาพอนามัยดี
- 3) ความสามารถในการสอน และการปกครอง คือ สอนดี และปกครองนักเรียนได้ดี เช่น อธิบายได้แจ่มชัดเด็กปฏิบัติตามได้ สอนแล้วเด็กสามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สอนสนุก และสามารถปกครองนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย เป็นต้น
- 4) ประพฤติดี เช่น ละเว้นการกระทำที่เป็นอบายมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งที่เป็นกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต
- 5) มีจรรยาครูและคุณธรรมสูง เช่น ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพครู มีความเสียสละ มีเมตตา กรุณา มีความซื่อสัตย์ มีความมานะอดทน เป็นต้น

6) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน และบุคคลทั่วไป
 บรรจง ชูสกุลชาติ (2537 : 22-25) ได้ให้ทัศนะในเรื่องนี้ไว้ว่า ผู้ที่มีวิญญูณแห่งการเป็นครูนั้น จะต้องประกอบด้วย คุณสมบัติ 14 ประการ ซึ่งกล่าวโดยสรุปมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) ต้องเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ คือเป็นคนทีพูดจริง ทำจริง มีความจริงใจ และมีคุณธรรม ผู้ที่มีวิญญูณแห่งการเป็นครูต้องเป็นผู้ที่เชื่อถือได้
- 2) ต้องเป็นผู้ที่มีมารยาท ครูเปรียบเป็นสื่อและเป็นสารแห่งจริยธรรมไทย ครูต้องเป็นผู้ที่มีมารยาท เพราะความเป็นผู้มีมารยาทนั้น เป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของผู้ที่มีวิญญูณแห่งการเป็นครู
- 3) ต้องเป็นผู้มีความใฝ่สูง ความใฝ่สูงเป็นคุณลักษณะของผู้มีจิตใจสูง ผู้ที่มีจิตใจสูงคือ ผู้ที่แสวงหาสิ่งที่ดีกว่าอยู่เสมอในชีวิต ครูได้ชื่อเป็นผู้นำทางความคิดและวิญญูณของศิษย์ ครูจึงต้องมีความใฝ่สูง ความใฝ่สูงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ที่มีวิญญูณแห่งการเป็นครู

- 4) ต้องเป็นผู้เห็นเด็กมีความสำคัญ ครูที่เห็นเด็กมีความสำคัญ ต้องรู้จักและเข้าใจเด็ก การรู้จักและเข้าใจเด็กเป็นคุณสมบัติของผู้มีวิญญานแห่งการเป็นครู
- 5) ต้องรักษาสุขภาพอนามัย การไม่มีโรคคือลาภอันประเสริฐ เป็นพุทธภาษิตที่เป็นความจริง การระมัดระวังสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้ที่เป็นครูจำเป็นต้องระมัดระวังรักษาสุขภาพของตนเองให้ดีเสมอ
- 6) ต้องเป็นผู้มีอุดมคติ อุดมคติก็คือ หลักใจและหลักชีวิต ตลอดจนเป็นหลักแห่งความคิด หลักแห่งการพูด และการกระทำของบุคคลเปรียบได้กับเข็มทิศและหางเสือของเรือที่จะนำเรือคือ ชีวิตนั้นไปสู่จุดหมายได้โดยตลอดปลอดภัย ครูที่มีวิญญานแห่งการเป็นครู จึงต้องเป็นผู้มีอุดมคติ
- 7) ต้องไม่เล่นพรรคเล่นพวก ครูจะต้องไม่แบ่งพวก แต่ต้องถือว่าทุกคนเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งต่างก็เป็นคนไทยด้วยกัน
- 8) ต้องร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เสมอ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน หรือในสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นจะจัดขึ้นตามประเพณี วัฒนธรรม หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะเป็นกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ครูที่มีวิญญานแห่งการเป็นครูต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เสมอ เข้าร่วมด้วยความเต็มใจ ด้วยความสบายใจ และเสียสละ
- 9) ต้องมีความรักโรงเรียน หรือสถานศึกษา เพราะเป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบอาชีพในการดำเนินชีวิต และได้ปฏิบัติสิ่งที่เป็นอุดมคติ ตลอดจนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น โรงเรียนนั้นย่อมเป็นบ้านที่สองของผู้มีอาชีพครู เป็นสถานที่ที่ให้โอกาสได้แสดงวิญญานแห่งการเป็นครู ครูที่มีวิญญานครูจะต้องเป็นครูที่มีความรักโรงเรียน
- 10) ต้องมีความอดทน ครูต้องประสบกับสิ่งที่พึงปรารถนา และสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา อยู่เสมอในการฝึกอบรมเด็ก ในเรื่องความรักโรงเรียน และในเรื่องการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ที่มีความอดทนได้มากที่สุดเท่านั้นที่จะแสดงความเป็นมนุษย์ได้มากที่สุด ครูที่มีวิญญานครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนเป็นเลิศ
- 11) ต้องเป็นผู้ที่มีความสุจริตใจ ครูที่มีวิญญานการเป็นครุนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความสุจริตในวิชาการศึกษา สุจริตในปรัชญาการศึกษาของตน สุจริตต่อหลักจิตวิทยาที่ตนเรียนมา สุจริตต่อหลักวิชาการทั่วไป และสุจริตต่อเด็กที่ตนสอน ครูที่มีวิญญานครูจะต้องมีความสุจริตต่ออาชีพ และต่อชาติบ้านเมืองด้วย

12) ต้องเป็นผู้รู้จักกอบกู้ อาชีพครูเป็นอาชีพที่เป็นงานบุญ และทำบาปให้เห็นกันน้อยกว่าอาชีพอื่น ครูที่มีวิญญานครูต้องรู้จักกอบกู้อาชีพ และภูมิใจในอาชีพของตน

13) ต้องเป็นผู้มีไหวพริบ ครูจะต้องมีไหวพริบในการอบรมสั่งสอนนักเรียน เพราะครูมักพบปัญหาที่เด็กถามอย่างคาดไม่ถึงอยู่เสมอ

14) ต้องร่วมงานเป็นคณะได้ ครูที่มีวิญญานแห่งการเป็นครู ต้องทำงานร่วมกันเป็นคณะได้ และอาศัยส่วนรวมเป็นเกณฑ์ในการทำงาน

จากการสำรวจความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อำภา บุญช่วย, 2531 : 17) พบว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มีดังนี้

- 1) มีคุณธรรม และจริยธรรมสูง
- 2) แต่งกายสุภาพ และสะอาด
- 3) มีความรู้ดี ตั้งใจสอน และสอนอย่างมีคุณภาพ
- 4) มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- 5) ทำตนน่าเคารพนับถือ
- 6) เข้าใจนักศึกษา ไม่เกรี้ยวกราด ไม่อาณาตต่อศิษย์
- 7) สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีชีวิตชีวา
- 8) ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 9) มีความยุติธรรม
- 10) ตรงต่อเวลา รักการสอน
- 11) อุทิศเวลาเพิ่มเติมให้แก่ศิษย์
- 12) ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 155-159) ได้กล่าวถึงครูที่ดีว่า จะต้องประกอบด้วย คุณลักษณะด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) คุณลักษณะส่วนตัว ครูที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้
 - 1.1) มีความประพฤติดี
 - 1.2) มีสติปัญญาสูง
 - 1.3) มีสุขภาพทางกายดี
 - 1.4) มีสุขภาพทางจิตดี

- 1.5) รูปร่าง หน้าตาดี และบุคลิกลักษณะดี
- 1.6) มีความตรงต่อเวลา
- 1.7) มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน
- 1.8) มีความสามารถในการพูด
- 2) คุณลักษณะทางด้านงานอาชีพ ครูที่ดีควรมีลักษณะดังนี้
 - 2.1) มีความรู้ในวิชาที่สอน
 - 2.2) มีความรู้ในวิธีสอน
 - 2.3) มีความคิดริเริ่ม
 - 2.4) มีความสนใจต่องานอาชีพ
 - 2.5) มีความสามารถในการดำเนินการสอน
 - 2.6) มีความสามารถทำงานร่วมกับคนอื่น

อาภา ภมรบุตร (2529 : 3-10) กล่าวถึงลักษณะนิสัย และพฤติกรรมของครูที่ดีที่จะทำให้นักเรียนเคารพรักควรเป็นดังนี้

- 1) ครูจะต้องไม่เป็นคนโลภ
- 2) ครูต้องหัดนิสัยประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย
- 3) อย่าแสดงออกซึ่งความโกรธหรือถือโกรธ
- 4) ครูจะต้องเข้าถึงนักเรียน
- 5) ครูต้องมีความเป็นผู้ดีและสุภาพบุรุษ
- 6) ครูต้องเป็นผู้เสียสละ
- 7) ครูต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน
- 8) ครูจะต้องเป็นผู้มีความแน่นอนและตรงต่อเวลา
- 9) ครูจะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 10) ครูจะต้องเป็นคนใจเย็นและรู้จักโอภาปราศรัย

สุพัตรา มาศคิดต์ (2532 : 4-11) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีที่สังคมไทยพึงประสงค์ ควรประกอบด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- 1) มีความสามารถและทักษะในการสอน การอบรม เป็นผู้นำ ผู้ตาม และเป็นผู้ประสานงานที่ดี
- 2) มีความรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชาที่ต้องสอน วิชาชีพครู จิตวิทยาการเรียน

การสอน การวิจัยและประเมินผล

3) มีความรู้ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ธรรมชาติ

4) มีความเป็นครู คือ มีความรักเมตตาต่อเด็ก รักอาชีพครู มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล และมีความรับผิดชอบ

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

วิชาชีพครูได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงสาขาหนึ่ง นุคลากรหลักของวิชาชีพ คือครู ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อวิชาชีพเป็นอย่างมาก ครูสภาโดยคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครู มีความเห็นว่าบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูควรมีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดี ต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลา ให้นักเรียนทุกคน ได้มีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อส่งเสริมให้ครูเป็นที่รักที่ศรัทธาแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และสังคม จึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ให้ผู้ที่ประกอบอาชีพครูได้ถือปฏิบัติ โดยแบ่งเป็น 3 หมวด คือ หมวดรอบรู้สอนดี หมวดมีคุณธรรม จรรยาบรรณ และหมวดมุ่งมั่นพัฒนา ซึ่งในแต่ละหมวดจะประกอบด้วย คุณลักษณะ พฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา และเป็นแนวทางในการปฏิบัติของครู ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

หมวดรอบรู้สอนดี รอบรู้ คือ ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของตน และของโลก มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตนเช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้อย่างเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอน วิธีวัดและประเมินการศึกษาในวิชา หรือกิจกรรมที่ตนรับผิดชอบ สอนดี คือ จะต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการแนะแนวในด้านการเรียน การครองตน การรักษาสุขภาพอนามัย การจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน

หมวดมีคุณธรรม จรรยาบรรณ คือ มีศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครู มีความรับ

ผิดชอบในด้านการศึกษต่อนักเรียน ชุมชนและสังคม มีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาการในทุกด้าน

หมวดมุ่งมั่นพัฒนา คือ รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้ ศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง และคิดค้น ทดลองใช้วิธีการใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

สำหรับหมวดมีคุณธรรม จรรยาบรรณ ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ได้กำหนดคุณลักษณะ พฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ ดังปรากฏในตาราง 1 (สำนักงานเลขาธิการ-คุรุสภา, 2533 : 37-42)

ตาราง 1 คุณลักษณะ พฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ หมวดมีคุณธรรม จรรยาบรรณ

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ความเมตตา กรุณา	1.1 มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน และสังคม 1.2 มีความสนใจและห่วงใย ในการเรียนและความ ประพฤติกของผู้เรียน	1.1.1 ไม่นิ่งเฉย และเต็มใจช่วยเหลือ ผู้อื่นตามกำลังความสามารถ 1.2.1 แนะนำเอาใจใส่ช่วยเหลือเด็กและ เพื่อนร่วมงานให้ได้รับความสุข และพึงทุกข์ 1.2.2 เป็นกันเองกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้สึกเปิดเผยไว้วางใจและ เป็นที่พึ่งของผู้เรียนได้
2. มีความ ยุติธรรม	2.1 มีความเป็นธรรมต่อ นักเรียน	2.1.1 เอาใจใส่และปฏิบัติต่อผู้เรียนและ เพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเสมอ ภาคและไม่ลำเอียง 2.1.2 ตัดสินปัญหาของผู้เรียน ด้วยความเป็นธรรม

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
3. มีความ รับผิดชอบ	2.2 ความเป็นกลาง 3.1 มุ่งมั่นในผลงาน 3.2 ใช้เวลาอย่างมีคุณค่า 3.3 ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน	2.2.1 ยินดีช่วยเหลือผู้เรียนผู้ร่วมงาน และผู้บริหาร โดยไม่เลือกที่รัก มักที่ชัง 3.1.1 มีวิธีการที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ 3.2.1 วางแผนการใช้เวลาเหมาะสมและ ปฏิบัติงานได้ทันเวลา 3.2.2 ใช้เวลาคุ่มค่าและมีประสิทธิภาพ 3.3.1 วางแผนการปฏิบัติงาน อย่างมีระบบ 3.3.2 ปฏิบัติงานตามแผนได้เสร็จและ มีประสิทธิภาพ 3.3.3 มีความรอบคอบระมัดระวัง ในการปฏิบัติหน้าที่ทุกด้าน 3.3.4 ปฏิบัติภารกิจทุกด้านได้ครบถ้วน ตามความสามารถ 3.3.5 ประเมินผลการปฏิบัติงานได้ อย่างเหมาะสม
4. มีวินัย	4.1 มีวินัยในตนเอง 4.2 ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ	4.1.1 ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนอย่าง ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม 4.1.2 มีวิธีทำงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้อื่นได้ 4.2.1 ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ของหน่วยงานและสถานศึกษา

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
5. มีความขยัน	5.1 มีความตั้งใจ	5.1.1 กระตือรือร้น และปฏิบัติงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ 5.1.2 ไม่หือถอยต่ออุปสรรคในการทำงาน
6. มีความอดทน	5.2 มีความพยายาม 6.1 อดทนเมื่อเกิดอุปสรรค 6.2 มีความสารถในการควบคุมอารมณ์	5.2.1 มีความพยายามที่จะสอนเด็กให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 6.1.1 ปฏิบัติงานเต็มที่ไม่ว่างกลางคัน 6.2.1 ไม่โกรธง่ายและสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม 6.2.2 อดทน อดกลั้นต่อคำวิพากษ์วิจารณ์
7. มีความประหยัด	7.1 รู้จักประหยัดและออม 7.2 ใช้ของคุ้มค่า	7.1.1 ช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด 7.1.2 ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน 7.1.3 รู้จักเก็บออมทรัพย์เพื่อความมั่นคงของฐานะ 7.2.1 ช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด
8. มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู	8.1 เห็นความสำคัญของอาชีพครู	8.1.1 สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู 8.1.2 เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาชีพครู 8.1.3 ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
9. ความเป็น ประชาธิปไตย ในการ ปฏิบัติงาน และการ ดำรงชีวิต	8.2 รักษาชื่อเสียงวิชาชีพครู	8.2.1 ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดี และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นสำคัญ 8.2.2 รักษาความสามัคคีและช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในหน้าที่การงาน 8.2.3 ปกป้องและสร้างความเข้าใจอันดี ต่อสังคมเกี่ยวกับวิชาชีพครู
	8.3 เกิดความสำนึกและ ตระหนักที่เป็นครูที่ดี	8.3.1 ปฏิบัติตนให้เหมาะสมที่เป็น ปูชนียบุคคล
	9.1 รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น	9.1.1 เปิดโอกาสให้ผู้อื่น แสดงความคิดเห็น 9.1.2 รับฟังความคิดเห็นและข้อโต้แย้ง ของผู้อื่น
	9.2 มีเหตุผล	9.2.1 ขอมรับและปฏิบัติตามความคิด ที่มีเหตุผลโดยคิดถึงประโยชน์ ส่วนรวมเป็นหลัก 9.2.2 ใช้หลักการและเหตุผล ในการตัดสินใจแก้ปัญหา

จรรยาบรรณครู

ระเบียบการปฏิบัติทางจรรยาบรรณครูในปัจจุบันกำหนดโดยคณะกรรมการ
อำนวยการคุรุสภา เรียกว่า “ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของ
ครู พ.ศ. 2526” คุรุสภาออกระเบียบนี้ให้ผู้ประกอบอาชีพครูยึดถือปฏิบัติ เพราะตระหนักว่า
ผู้ที่ประกอบอาชีพครูต้องเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณอันดีงาม และจะต้องอยู่ในวินัยและระเบียบ
ประเพณีของครู เพื่อรักษา ส่งเสริมเกียรติคุณ และฐานะของความเป็นปูชนียบุคคลของครู โดยมี
รายละเอียดดังต่อไปนี้ (บุญมี แทนแก้ว, 2539 : 67-68)

- 1) เลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 2) ยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
- 3) ตั้งใจสั่งสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่ อุทิศเวลา
ของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้
- 4) รักษาชื่อเสียงของตนมิให้จั่นชื่อว่า เป็นผู้ประพฤติชั่ว ห้ามประพฤติกไร ๆ
อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติและชื่อเสียงของครู
- 5) ถือปฏิบัติตามระเบียบและขนบธรรมเนียมอันดีงามของสถานศึกษา และปฏิบัติตาม
คำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่การงาน โดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน
ของสถานศึกษา
- 6) ถ่ายทอดวิชาความรู้โดยไม่บิดเบือนและปิดบังอำพราง ไม่นำหรือยอมให้นำผลงาน
ทางวิชาการของตนไปใช้ในทางทุจริต หรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ
- 7) ให้เกียรติแก่ผู้อื่นทางวิชาการ โดยไม่นำผลงานของผู้ใดมาแอบอ้างเป็นผลงาน
ของตน และไม่เบียดบัง หรือใช้แรงงาน หรือนำผลงานของผู้อื่นไปใช้ประโยชน์ส่วนตน
- 8) ประพฤติตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเที่ยงธรรม
ไม่แสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ
- 9) สุภาพเรียบร้อย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รักษาความลับของศิษย์
ของผู้ร่วมงาน และของสถานศึกษา
- 10) รักษาความสามัคคีระหว่างครู และช่วยเหลือกันในหน้าที่การงาน

คุณธรรม จริยธรรม

1. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงและมีความเกี่ยวเนื่องกันมาก มีผู้ให้ความหมาย และอธิบายถึงความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2526 : 187) ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรม ไว้ในพจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ว่าเป็นสภาพคุณงามความดี

กูด (Good 1973 : 64, อ้างถึงใน สุพล วังสินธ์ 2534 : 8) ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรม ไว้ในพจนานุกรมทางการศึกษาว่า มีความหมายสองลักษณะด้วยกันคือ

- 1) คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่ได้ทำจนเคยชิน
- 2) คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิด และมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4) ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือ ความดีงามในจิตใจซึ่งทำให้เคยชินต่อการประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมคือ ผู้มีความเคยชินต่อการประพฤติด้วยความรู้สึกในทางดีงาม การกระทำดีในที่นี้เป็นการกระทำไปโดยไม่ต้องตัดสินใจ สอดคล้องกับคำอธิบายของ ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ (2520 : 184) ที่กล่าวว่าคุณธรรมคืออุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายาม ความประพฤติที่ปฏิบัติติดต่อกันเป็นเวลานาน ซึ่ง สุพล วังสินธ์ (2534 : 10) มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า คุณธรรม คือ คุณความดีที่สะสมอยู่ในใจมนุษย์ อันเกิดจากเจตจำนงที่ดี และปลูกฝังติดต่อกันมาเป็นเวลานาน คุณธรรมจึงเป็นสิ่งดีงามที่ควรปลูกฝังและดำรงรักษา เพื่อเป็นบ่อเกิดทางจริยธรรม และเป็นแก่นของค่านิยม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 2) อธิบายว่า คุณธรรม คือ จริยธรรมที่ถูกปลูกฝังไว้ในจิตสำนึกของคน ซึ่งรู้ดี รู้ชั่ว แล้วเลือกสรรศรัทธายึดมั่นในสิ่งดีงามแฝงไว้ในจิตใจเป็น "นามธรรม" เมื่อแสดงออกมาก็เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ถ้าไม่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมก็มีอยู่ในจิตใจ

พนัส หันนาคินท์ (2526 : 28) มีความเห็นว่า คุณธรรม เป็นความดีงาม ซึ่งเป็นผลมาจากการประพฤติตามจริยธรรม

วัตนิกา ฉลากบาง (2535 : 42) กล่าวไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือสภาพของจิตที่เป็นกุศล คุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออก ซึ่งกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น คุณธรรมเกิดขึ้นเพราะจิตรู้จักความจริง ความดี และความงาม

ประกาศรี สิทอำไพ (2535 : 28) อธิบายว่า คุณธรรม เป็นหลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี

คุณธรรมจึงเป็นความดีงามที่อยู่ในจิตใจของบุคคล และเป็นตัวกำหนดการประพฤติปฏิบัติหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ปรากฏออกมา ผู้มีคุณธรรมจะประพฤติปฏิบัติ หรือมีพฤติกรรมที่ถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

สำหรับความหมายของจริยธรรมนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านเช่นเดียวกัน คือ พุทธทาสภิกขุ (2515 : 107) อธิบายความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หรือศีลธรรม คือ ระเบียบปฏิบัติซึ่งมุ่งปฏิบัติให้เกิดความผาสุก ความสงบสุขในสังคม จริยธรรม หรือศีลธรรมนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ปฏิบัติขึ้น แต่งตั้งขึ้นตามเหตุผลของมนุษย์ หรือตามความต้องการของมนุษย์เอง

พระราชวรภุมณี (2523 : 10) และ พระเมธีธรรมาภรณ์ (2534 : 75) มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า จริยธรรม คือ แนวทางหรือกฎเกณฑ์ของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คือ ทำตนเป็นผู้มีจิตใจที่หมดปัญหาทำให้ส่วนรวมสงบสุข

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 42) อธิบายว่า จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรม หรือการปฏิบัติทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น เป็นการปฏิบัติที่สังคมนั้นนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมเช่น ความเสียสละความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น
- 2) ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น เป็นการปฏิบัติที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัด ผู้มีพฤติกรรมเหล่านั้นส่วนมากรู้สึกเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร เช่น การทุจริต การไม่ตรงเวลา เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่มีจริยธรรมสูงคือ ผู้ที่มีการปฏิบัติตาม

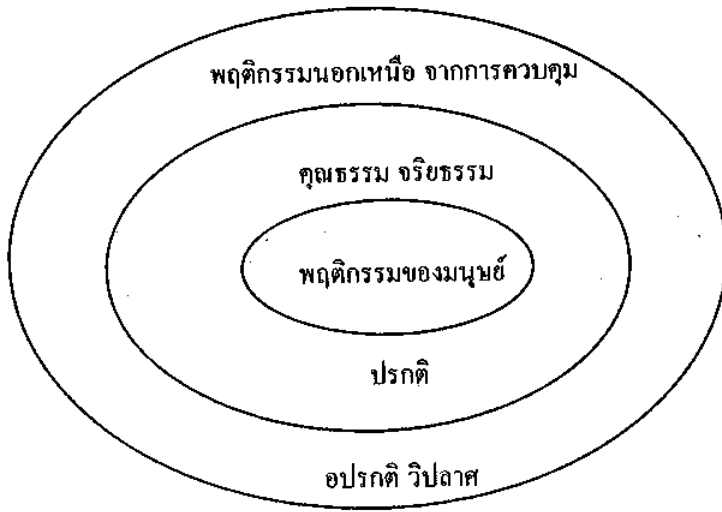
ลักษณะประเภทที่หนึ่งมาก และประเภทที่สองน้อย

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2522 : 26) ประภาสรี สีหอำไพ (2535 :24) และสุพล วังสินธุ์ (2534 : 12) ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกันว่า จริยธรรม หมายถึง ความเข้าใจในแนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย วาจาและใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือการแสดงออกด้วยการปฏิบัติหรือการกระทำ ซึ่งเป็นผลการกระทำในปัจจุบัน โดยมีกระบวนการทางปัญญาเป็นตัวกำหนดการปฏิบัติทางจริยธรรมนั้น

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2537 : 15) อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึง ความดีงามที่ควรประพฤติ คำว่า "จริยธรรม" เป็น "สมุหนาม" ของสิ่งที่ควรประพฤติทั้งหลาย สิ่งที่ควรประพฤติเหล่านั้น เรียกว่า คุณธรรม เช่น เมตตา เป็นคุณธรรมข้อหนึ่ง กรุณา เป็นคุณธรรมข้อหนึ่ง ขันติ เป็นคุณธรรมข้อหนึ่ง ทั้งเมตตา กรุณา และขันติ เรียกรวมว่า จริยธรรม

จริยธรรมยังชี้นำ และควบคุมการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในวิชาชีพของตน อีกทั้งเป็นเครื่องคอยกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมที่ควรกระทำ ขณะเดียวกันก็จะเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้สำนึกว่าการปฏิบัติใดที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ควรปฏิบัติ (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2537 : 31) จริยธรรม จึงเป็นการกระทำทั้งทางกาย วาจาและใจที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง บุคคลอื่น และสังคม สำหรับ ชัยพร วิชชาวุธ (2529 : 142) อธิบายว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นพฤติกรรมเจตนา เป็นการปฏิบัติที่ได้ผ่านกระบวนการตัดสินใจของผู้กระทำแล้ว เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องสำหรับตน เป็นการกระทำที่นำมาซึ่งผลที่พึงปรารถนา เป็นการปฏิบัติที่ตนรู้สึกชื่นชมยินดี และเป็นการกระทำที่ไม่ขัดต่อปทัสฐานของสังคม ส่วน วิระวัฒน์ ปันนิตามัย (2537 : 32) เน้นว่า จริยธรรมในเชิงปฏิบัติ เป็นตัวบ่งชี้ถึงความมีจริยธรรมอย่างแท้จริงที่มาจากกรณีตัวอย่างที่ดีที่เป็นระบบเกื้อหนุนทางจริยธรรมที่เหมาะสม

คุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน โดยคุณธรรมจะแฝงอยู่ในจิตใจในรูปแบบธรรม เมื่อประพฤติปฏิบัติออกมาเป็นรูปธรรมเรียกว่าจริยธรรม คุณธรรม จริยธรรม จึงเปรียบเสมือนเปลือกไข่ที่คอยควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ให้แสดงออกมาในสิ่งที่ดีงาม ถ้าเปลือกไข่แตกแรงกดดันจากภาวะแวดล้อมมากระทบ สัตว์ชาติญาณเดิมของมนุษย์อาจแสดงออกมาทางชั่วร้าย ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่าง คุณธรรม จริยธรรมกับพฤติกรรมของมนุษย์
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 3)

2. องค์ประกอบของจริยธรรม

ประภาศรี สีหอำไพ (2535 : 12) อธิบายว่า จริยธรรม เป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางให้ผู้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย มีองค์ประกอบ ดังนี้

1) ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ ทุกคนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือดร้อนระส่ำระสาย ขาดผู้นำขาดผู้ตาม ขาดระบบที่กระชับความเข้าใจเป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติ การหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคลชาติใดไร้ระเบียบวินัยย่อมยากที่จะพัฒนาไปได้ทัดเทียมชาติอื่น บุคคลจึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคม

2) สังคม (Social) เป็นการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันแสดงถึงความมีระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน

3) อิสระเสรี (Autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนา เป็นลำดับก่อให้เกิดความอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขในระเบียบวินัย และสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตน

ตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเอง และชักนำตนเองให้อยู่ในทำนอง
ครองธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2-3) อธิบายว่า มนุษย์เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
หลายลักษณะหลายประเภท เช่น ความรู้ ทักษะคิด การใช้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ

ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจว่าในสังคมของตนนั้นถือว่า
การกระทำชนิดใดควรกระทำ และการกระทำชนิดใดควรงดเว้น

ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคล เกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิง
จริยธรรมต่าง ๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมมีคุณสมบัติสำคัญ
คือ ใช้ทำนายพฤติกรรมทางจริยธรรมได้อย่างแม่นยำ

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือก
ที่จะไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือ
งดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น

กรมวิชาการ (2523 : 3) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการของจริยธรรมไว้ดังนี้

1) ส่วนประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของ
ความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด

2) ส่วนประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพอใจ
ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

3) ส่วนประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรม
การกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ

หลักคุณธรรม จริยธรรมทางพุทธศาสนา

คนที่มีความรู้ความสามารถอย่างเดียว หากปราศจากหลักคุณธรรม จริยธรรมในการ
ปฏิบัติตนแล้ว ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ก็จะไม่มีประโยชน์อะไร อาจกลายเป็นโทษด้วยซ้ำ
จริยธรรมจะช่วยให้บุคคลได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และ
สังคม (วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2533 : บทนำ) โดยเฉพาะครูกับคุณธรรม
จริยธรรม เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ หากเมื่อใดครูขาดคุณธรรม จริยธรรม สังคมจะเกิดความ

สัทสนวุ่นวาย ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 143-151) กล่าวถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือที่เรียกว่า "หลักพุทธธรรม" ที่ครูควรมีความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ มีดังนี้

- 1) กัลยาณมิตรตา (ความมีกัลยาณมิตร) คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบและบุคคลที่แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนากับบุคคลผู้ทรงปัญญา มีความสามารถ
- 2) โยนิโสมนสิการ (การใช้ความคิดถูกวิธี) คือ การกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวาทาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะ พิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบ และโดยอุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย
- 3) อัปมาทะ (ความไม่ประมาท) คือ ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือความเพียรที่มีสติเป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม ได้แก่ การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติและการกระทำทุกอย่าง ระมัดระวังไม่ยอมถดถอยไปในทางเสื่อม แต่ไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความดีงามและความเจริญก้าวหน้า ตระหนักในสิ่งที่พึงทำและพึงละเว้น ใส่ใจสำนึกในหน้าที่อันจะต้องรับผิดชอบ ไม่ยอมปล่อยปละละเลย กระทำด้วยความจริงจังรอบคอบ และรัดกุม รุดหน้าไปเรื่อย
- 4) ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 คือ ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย
 - 4.1) หิริ คือ ความอายบาป ละอายใจต่อการทำชั่ว
 - 4.2) โอตตัปปะ คือ ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่ว
- 5) ธรรมทำให้งาม 2
 - 5.1) ขันติ คือ ความอดทน อดได้ทนได้เพื่อบรรลุความดีงาม และความมุ่งหมายอันชอบ
 - 5.2) โสรัจจะ คือ ความเสงี่ยม อหยาตัยงาม รักความประณีตหมจดจ่ ระเบียบร้อยงดงาม
- 6) ธรรมมีอุปการะมาก 2 คือ ธรรมที่เกื้อกูลในกิจ หรือในการทำความดีทุกอย่าง
 - 6.1) สติ คือ ความระลึกได้ นึกได้ สำนึกอยู่เสมอ
 - 6.2) สัมปชัญญะ คือ ความรู้ชัดสิ่งที่นึกได้ ตระหนัก เข้าใจชัดตามความเป็นจริง
- 7) สุจริต 3 คือ ความประพฤติดี ความประพฤติชอบ

7.1) กายสุจริต คือ ความประพฤติชอบด้วยกายมี 3 คือ งดเว้น และประพฤติตรงกันข้ามกับ ปาณาติบาต อทินนาทาน และกาเมสุมิจฉาจาร

7.2) วาจาสุจริต คือ ความประพฤติชอบด้วยวาจามี 4 คือ งดเว้น และประพฤติตรงกันข้ามกับ มุสาวาท ปิสุณาวาท ผรุสวาจา และสัมผัปปลาปะ

7.3) มโนสุจริต คือ ความประพฤติชอบด้วยใจมี 3 คือ อนภิชณา อพยาบาท และสัมมาทิฐิ

8) พุทโธวาท 3 คือ ประมวลคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นหลักใหญ่ 3 ข้อ

8.1) สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง คือ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง

8.2) กุสะลัสสุปะสัมปะทา คือ การทำแต่ความดี

8.3) สะจิตตะปะริโยทะปะนัง คือ การทำจิตใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์

9) ฆราวาสธรรม 4 คือ ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์

9.1) สัจจะ คือ ความจริง ความซื่อสัตย์ พุคฺจฺริงทำจริง

9.2) ทมะ คือ การฝึกตน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

9.3) ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าตั้งตาทำหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ทอดถอย

9.4) จาคะ คือ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขความสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบ เห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตัว

10) จักร 4 คือ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความรุ่งเรือง

10.1) ปฎิรูปเทสวาสะ คือ อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

10.2) สัมปรัสุปัสสยะ คือ สมาคมกับสัตบุรุษ

10.3) อัคคสัมมาปณิธิ คือ ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งจิตคิดมุ่งหมาย นำตนไปถูกทาง

10.4) ปุพเพกคบุญญตา คือ ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว มีพื้นเดิมดี

ได้สร้างสมคุณความดีไว้แต่ต้น

11) ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หรือเป็นหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น

11.1) อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น) คือ ขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

11.2) อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา) คือ รู้จักคุ้มครองรักษาทรัพย์สิน และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เสื่อมเสีย

11.3) กัสยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร) คือ รู้จักบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา สำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา จาคะ ศีล ปัญญา

11.4) สมชีวิตา-มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีพ แต่พอดีมิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือย

12) วุฑฒิธรรม 4 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องเจริญ คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญ ความงอกงาม

12.1) สัมปรีสุตังเสวะ-คบหาสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ

12.2) สัทธัมมัสสวนะ-ฟังสัทธรรม เอาใจใส่เล่าเรียนหาความรู้ความจริง

12.3) โยนิโสมนสิการ-ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี

12.4) รัทนามุทฺธมปฏิบัติ-ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง

ตามหลัก

13) สังคหัตถุ 4 (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี

13.1) ทาน-การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

13.2) ปิยวาจา-วาจาเป็นที่รัก คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน

13.3) อัตถจริยา-การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ

13.4) สมานัตตตา-ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอดันเสมอปลาย

14) อคติ 4-ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยง หรือความลำเอียง

14.1) ฉันทาคติ-ลำเอียงเพราะความชอบ

14.2) โทสาคติ-ลำเอียงเพราะชัง

14.3) โมหาคติ-ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา

14.4) ภยาคติ-ลำเอียงเพราะกลัว

15) นิเวศน์ 5-สิ่งทีกัันจิตไม่ให้กั้าวหน้าในด้านคุณธรรม เป็นสิ่งกัันจิตไม่ให้บรรลุถึง
ความดี หรือเป็นอกุศลกรรมทีทำจิตให้เศร้าหมองและทำปัญญาให้อ่อนกัำลัง

15.1) กามฉันทะ-ความพอใจในกาม คือ พอใจในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส

15.2) พยาบาท-ความคิดร้าย หรือความขัดเคืองแค้นใจ

15.3) ถีนมิตระ-ความหคหู่และความเซื่องซึม

15.4) อุทธัจจกุกกุงจะ-ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความกระวนกระวาย กัุ้มกัังวล

15.5) วิจิกิจฉนา-ความลังเลสงสัย

16) เมญจธรรม หรือ เมญจกััลยาธรรม-ธรรม 5 หรือธรรมอันดีงาม 5 ประการ

16.1) เมตตาและกรุณา-ความรักใคร่ปรารถนาให้อื่นมีความสุข ความเจริญ และ
ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์

16.2) สัมมาอาชีวะะ-การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต

16.3) กามสังวร-ความสังวรในกาม หรือความสำรวมระวัง รู้จักยับยั้งควบคุมคน
ในทางกามารมณ์ ไม่หลงในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส

16.4) สัจจะ-ความสัตย์ ความซื่อตรง

16.5) สติสัมปชัญญะ-ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกคนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด

17) สีล 5 หรือเมญจศีล-ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากาย วาจา
ให้เรียบร้อย การรักษากปคิตตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว หรือการควบคุมตน
ให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

17.1) ปาณาติปาตา เวรมณี-เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการประทุษร้ายกัน

17.2) อทินนาทานา เวรมณี-เว้นจากการถือเอาของทีเขาไม่ได้ให้ เว้นจากการลักโกง
ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน

17.3) กามสุมิจฉาจารา เวรมณี-เว้นจากการประพฤตผิดในกาม

17.4) มุสาวาทา เวรมณี-เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง

17.5) สุราเมรัยมัชขปมาทัญฐานา เวรมณี-เว้นจากการดื่มน้ำเมา

18) อบายมุข 6-ทางแห่งความเสื่อม หรือทางแห่งความหายนะ มีหกประการ

18.1) ดื่มน้ำเมา

18.2) เทียวกลางคืน

18.3) เทียวคูการละเล่น

18.4) เล่นการพนัน

18.5) คบคนชั่วเป็นมิตร

18.6) เกียจคร้านการทำงาน

สำหรับพระราชวรมณี (2527 : 61-64) ได้นิพนธ์ไว้ในธรรมนุญชีวิต กำหนดคุณลักษณะของผู้ทำหน้าที่สั่งสอนหรือให้การศึกษา (ครู อาจารย์ หรือผู้แสดงธรรม) และเป็นแนวทางแห่งการประพฤติตามหลักปฏิบัติ ดังนี้

1) เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้

1.1) ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจสร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้ผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม

1.2) ครู น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

1.3) ภาวนิโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริงทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ๋ยอ้างและรำลึกถึงความซาบซึ้งมันใจ และภาคภูมิใจ

1.4) วัตถุประสงค์ รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

1.5) วณิกขโม อคทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม แม้ถูกจิกตลอดจนคำล่วงเกิน และคำเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อคทนฟังได้ไม่เบือนหน้า ไม่เสียอารมณ์

1.6) คัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา แดลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้ เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

1.7) โน จัญฐานะ นิโยชะเย ไม่ชักนำในอรุณ คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

2) ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม 5 ประการ คือ

2.1) อนุบุพพิกธา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาตามลำดับความง่ายยาก ลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

2.2) ปริยายทศสววี จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจง ยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่ แต่ละประเด็น อธิบายยกย่องไปต่าง ๆ ให้มองเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

2.3) อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

2.4) อนามัยสันดร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อำภิส คือ สอนเขามีมุ่งที่ตนจะได้ สันจ้าง หรือผลประโยชน์ตอบแทน

2.5) อนุปหัจจ วาจจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

3) ดำเนินลีลาครูทั้งสี่ ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอนเป็นดังนี้

3.1) สันทสสนา ชี้ให้ชัด จะสอนอะไรต้องชี้แจงแสดงเหตุผล แยกแยะ อธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา

3.2) สมหาพนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญ และชวนซึ่งในคุณค่า เห็นสมจริงจนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

3.3) สมุตตเตชนา รั้าให้กล้า คือ ปลุกใจให้คิดค้นเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจ แข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก

3.4) สัมปหังสนา ปลุกใจให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนาน ชื่น แจ่มใสเบิกบานใจ ให้ผู้ฟังแจ่มชื่นมีความหวัง มองเห็นผลดีและทางสำเร็จ

4) มีหลักตรวจสอบสาม ครูควรมีการตรวจสอบตนเอง ด้วยลักษณะการสอนของ พระบรมครู 3 ประการ คือ

4.1) สอนด้วยความรู้จริง คือ ครูมีความรู้จริง ทำได้จริง จึงสอนเขา

4.2) สอนอย่างมีเหตุผล คือ สอนให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญา ของเขาเอง

4.3) สอนให้ได้ผลจริง คือ สอนให้สำเร็จตามความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้น เช่น ให้เข้าใจได้จริง เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

5) ท-
เบื้องต้น ดังนี้

5.1) แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

5.2) สอนให้เข้าใจและแจ่มแจ้ง

5.3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

5.4) ส่งเสริมยกย่องความดีงาม ความสามารถให้ปรากฏ

5.5) สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกให้สามารถใช้วิชาเลี้ยงชีพ และรู้จักดำรงรักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 57) กล่าวถึง จริยธรรม คุณธรรมที่จำเป็นสำหรับครู ผู้บริหาร และมนุษย์ทุกคน เพื่อให้บุคคลเป็นคนที่ควรจะต้องมี "ธรรมสมบัติ" 3 ประการ คือ การครองตน ครองคน และครองงาน ซึ่ง สურพล พลเยี่ยม (2530 : 10-11) และฉลอง มาปรีดา (2537 : 68-69) ได้อธิบายถึงหลักจริยธรรมทั้ง 3 ประการดังนี้

1) หลักจริยธรรมในด้านการปฏิบัติงานหรือครองงาน คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบในงานที่ทำ และรู้จักระเบียบ กฎหมายทุกอย่างเกี่ยวกับงานที่ควรต้องรู้ การทำงาน ต้องมีนโยบาย มีเทคนิคหรือมีเทคโนโลยี หมายถึงมีวิธีการใหม่ ๆ

2) หลักจริยธรรมในด้านการปฏิบัติตนหรือการครองตน คือ การรู้จักตัวเอง การรู้จักตัวเองเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะมนุษย์ต้องรู้จักความสามารถของตน รู้จักสภาพจิตใจของตน รู้จักปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับงาน เข้ากับคน และเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เชื่อมมั่นในตนเอง พึ่งตนเอง เป็นอันดับแรก หลักธรรมที่ใช้ครองตนควรประกอบด้วย สติสัมปชัญญะ และหิริโอตตัปปะ

3) หลักจริยธรรมในด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นหรือการครองคน หมายถึง การรู้จักเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ครูกับผู้บังคับบัญชา หรือครูกับบุคคลอื่น ๆ หลักจริยธรรมควรประกอบด้วย ขันติ โสรัจจะ ปธาน 4 เวสาร์ชชกรณธรรม 5 มรรค 8 พรหมวิหาร 4 สัปปริสธรรม 7 และสังกัตต 4

จากแนวคิดของท่านผู้รู้ และนักการศึกษาทั้งหลายที่ได้นำเสนอมานั้น จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นครู ทั้งครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นครูผู้สอน เพราะบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของครูผู้สอนคือ การอบรม สั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ลูกศิษย์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถดี และมีคุณธรรม จริยธรรมที่งดงาม ซึ่งวิธีการหนึ่งที่สำคัญในการอบรม สั่งสอน และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน คือ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียน ได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมของครู เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนต่อไป นอกจากนี้ครูยังต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนครู ผู้บริหาร และบุคคลทั่วไปด้วย

หลักคุณธรรม จริยธรรม ที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าหลักการปฏิบัติทางจริยธรรมของครูที่ดี ควรประกอบด้วย การปฏิบัติทางจริยธรรม 3 ด้านคือ

- 1) ด้านการปฏิบัติงาน
- 2) ด้านการปฏิบัติตน
- 3) ด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น

ดังนั้นในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของครู โดยนำคุณลักษณะในหมวดที่ 2 ความมีคุณธรรม จรรยาบรรณ ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูมากำหนดเป็นกรอบ หรือขอบข่ายในการวิจัย ซึ่งรายละเอียดในแต่ละด้าน ผู้วิจัยได้นำมากล่าวตามลำดับ ดังนี้

1. การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติ หรือการกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เป็นการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่งานในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น ครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรมในการสอน ซึ่งจริยธรรมที่จำเป็นในการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างในด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ มีความรับผิดชอบ มีความขยัน และมีความรักและศรัทธาในอาชีพครู

ยงค์ ชุ่มจิต (2531 : 111) กล่าวว่า ครูควรมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 2) ไม่บ่น หรือแสดงอาการท้อถอยเมื่อมีงานมาก
- 3) ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันกำหนดเวลาเสมอ
- 4) ทำงานในหน้าที่ทุกอย่างเสร็จสมบูรณ์เป็นปัจจุบันเสมอ
- 5) แยกเวลาการทำงาน การพักผ่อน ได้อย่างเหมาะสม
- 6) ฝึกอบรมศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน
- 7) เมื่อทำงานผิดพลาด ยอมรับผลของการกระทำด้วยความกล้าหาญ
- 8) ดูแลสิ่งของเครื่องใช้ให้เรียบร้อยอยู่เสมอ
- 9) หมั่นตรวจงานศิษย์ให้ถูกต้องสมบูรณ์อยู่เสมอ
- 10) เอาใจใส่ต่องานที่กระทำอยู่เป็นเนืองนิจ
- 11) หมั่นพิจารณาผลงานที่กระทำด้วยความรอบคอบ

ระเบียบของครูสภาว่าด้วยจรรยาบรรณ และเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู มีหลักจรรยาบรรณสำหรับครูในการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

- 1) ตั้งใจสั่งสอนศิษย์ และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่ อุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้
- 2) มุ่งมั่นในผลงาน
- 3) ใช้เวลาอย่างมีคุณค่า
- 4) ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน
- 5) มีความตั้งใจและความพยายามในการทำงาน
- 6) เห็นความสำคัญของอาชีพครู
- 7) รักษาชื่อเสียงวิชาชีพครู
- 8) เกิดความสำนึกและตระหนักที่จะเป็นครูที่ดี

2. การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจรรยาบรรณด้านการปฏิบัติตน

การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจรรยาบรรณด้านการปฏิบัติตน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติหรือการกระทำที่เห็นในสิ่งที่ดีงาม เป็นหลักหรือแนวปฏิบัติประจำตัว เพื่อให้เกิดคุณความดีขึ้นแก่ตัว และเพื่อไม่ให้ตนเองประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่ดีงาม อีกทั้งเกิดการยอมรับสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งจรรยาบรรณที่จำเป็นในการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างในด้านการปฏิบัติตนของครู ได้แก่ มีวินัย มีความอดทน และมีความประหยัด

ระเบียบของครูสภาได้กำหนดพฤติกรรมหลักของคุณลักษณะความมีวินัย ความอดทน และความประหยัดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูสำหรับครูในการปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดคุณงามความดีขึ้นแก่ตัว สรุปได้ดังนี้

- 1) ต้องเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง คือ เป็นผู้ที่ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น การละเว้นอบายมุข ละเว้นการกระทำผิดเรื่องชู้สาว การปฏิบัติตนเป็นผู้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย พุดจาไพเราะสุภาพ เป็นต้น
- 2) ต้องเป็นผู้ที่มีปฏิบัติตามกฎและระเบียบของหน่วยงานและสถานศึกษา
- 3) ต้องเป็นผู้ที่มีอดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ
- 4) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์
- 5) ต้องเป็นผู้ที่มีรู้จักประหยัดและอดออม

6) ต้องเป็นผู้ที่รักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและใช้อย่างคุ้มค่า
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กำหนดแนวทางปฏิบัติตามค่านิยม
พื้นฐานเรื่องความประหยัด ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 108) ที่ว่า
ครูควรมีพฤติกรรมเกี่ยวกับความประหยัด ดังนี้

- 1) มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย
- 2) มีความพอดีในการบริโภคและเว้นการฟุ้งส้างที่เกินความสามารถ
- 3) ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
- 4) วางแผนการใช้จ่ายและปฏิบัติตามแผนอย่างเคร่งครัด
- 5) เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปใช้ประโยชน์

สรุปได้ว่า การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติตน เป็นหลักธรรม
ที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูประสบความสำเร็จสุข ในการดำเนินชีวิตของตน รวมทั้ง
ก่อให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีแก่นักเรียน เพื่อนครู และแก่บุคคลทั่วไป ครูจึงควรที่จะใช้
หลักธรรมเหล่านี้ประจำใจของตนไว้

8. การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น

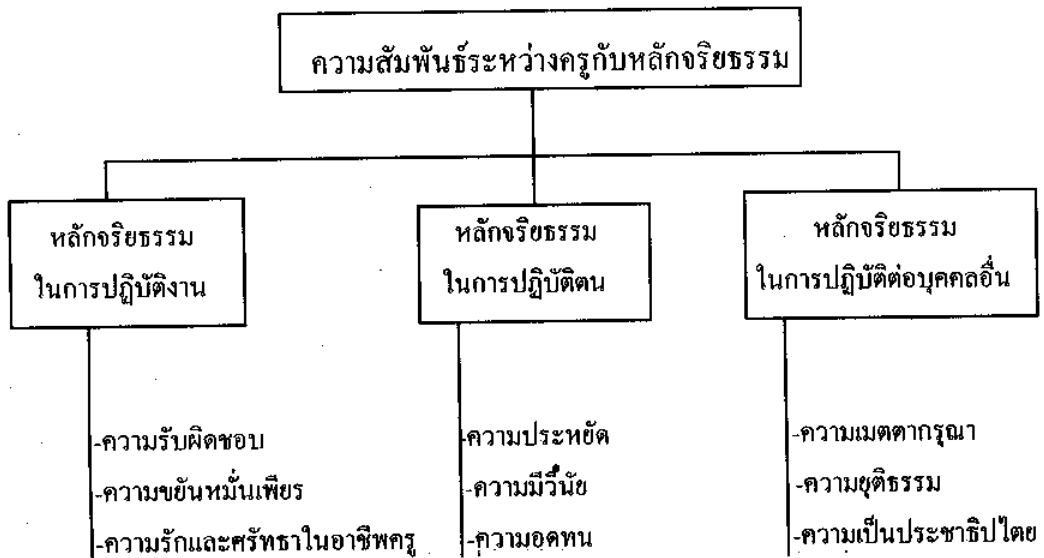
การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น หมายถึง
การประพฤติปฏิบัติ หรือการกระทำที่ยึดแนวทางปฏิบัติอันทำให้บังเกิดเป็นความรัก ความเคารพ
และเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจแก่บุคคลอื่นให้เกิดการยอมรับ เคารพนับถือและยึดเป็นแนวปฏิบัติได้
จริยธรรมที่จำเป็นในการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นของครู ได้แก่
ความเมตตากรุณา มีความยุติธรรม และมีความเป็นประชาธิปไตย

พฤติกรรมหลักและพฤติกรรมบ่งชี้ที่สำคัญของความมีเมตตากรุณา ความยุติธรรม และ
มีความเป็นประชาธิปไตยตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู สรุปได้ดังนี้

- 1) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและสังคม
- 2) มีความสนใจ ห่วงใยนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน
- 3) มีความเป็นธรรมต่อทุกคน
- 4) มีความเป็นกลาง
- 5) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 6) เป็นคนที่มีเหตุผล

สรุปแล้ว การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นก็คือ การยึดหลักการปฏิบัติที่สามารถทำให้เป็นที่เคารพรักและอยู่ในจิตใจของผู้อื่นได้

จึงเห็นได้ว่าหลักจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ หลักจริยธรรมด้านการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติตน และด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับหลักจริยธรรมในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตน และการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ผู้วิจัยจึงนำมาเขียนเป็นแผนภาพ ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับหลักจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ครูเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นปูชนียบุคคล ครูควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้านแก่ศิษย์ และบุคคลทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติด้านความมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมของครูดังต่อไปนี้

ประโยชน์ จันทร์โชติ (2520 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจาก ครู ผู้บริหารสถานศึกษานักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยแยกศึกษา 7 ด้าน คือ ด้านการสอน ด้านสัมพันธภาพกับนักเรียน ด้านคุณธรรม ศีลธรรม ด้านบุคลิกลักษณะ ด้านมนุษยสัมพันธ์ด้านการปฏิบัติงานทั่วไป และด้านความเป็นประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารการศึกษาและครูมีทัศนะในด้านการสอน ด้านคุณธรรม ศีลธรรม ด้านบุคลิกลักษณะ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการปฏิบัติงานทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ธีระพล บุญสุข (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครู และกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดกระบี่ ใน 3 ด้านคือ ด้านการครองตน ด้านการครองคน และการครองงาน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกระบี่มีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรม อยู่ในระดับดี ทั้ง 3 ด้าน และเมื่อเปรียบเทียบทัศนะของครูกับกรรมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

อะหมาดสุกรี มาลินี (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยคุณลักษณะที่จำเป็นของครูคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามความคิดของผู้บริหารและครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) คุณลักษณะที่จำเป็นของครูคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรียงตามลำดับความจำเป็นดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านหลักสูตร ด้านวัดและประเมินผล และด้านการสอน
- 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่จำเป็นของครูคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวัดและการประเมินผล ด้านหลักสูตร และด้านการสอนไม่แตกต่างกัน

สุรพันธ์ สืบพิัก (2533 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้ของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อบทบาทของครูประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพการปฏิบัติตามบทบาทของครูประถมศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทด้านการปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นครู มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกพฤติกรรม

พรศรี พานิชวงศ์ (2531 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า พฤติกรรมที่ครูรับรู้ว่ามีปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้โดยไม่ปิดบังอำพราง และการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่การงานโดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับสาเหตุของ

การไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ คือ ขาดความรู้ ความเข้าใจผิด ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดขวัญ กำลังใจ ความบกพร่องของผู้บังคับบัญชาและของครูเอง

มงคล ภูวิกรมย์ (2525 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้ปกครอง ที่มีต่อจริยธรรมที่คาดหวังกับจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยปรากฏว่า

1) นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

1.1) นักเรียนมีความคาดหวังในระดับสูงมากทุกด้าน และที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับสูงทุกด้าน

1.2) ครูมีความคาดหวังในระดับสูงมากเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม นอกนั้นอยู่ในระดับสูง และส่วนที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับสูงทุกด้าน

1.3) ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นในระดับสูงทุกด้านทั้งส่วนที่คาดหวังและส่วนปฏิบัติจริง

2) ความคิดเห็นระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับจริยธรรมที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริงของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างกันบ้างในบางกลุ่ม

2.1) ส่วนที่เป็นจริยธรรมที่คาดหวัง นักเรียนมีความคาดหวังสูงกว่าผู้ปกครอง ในด้านอุปนิสัยส่วนตัว ครูมีความคาดหวังสูงกว่าผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ปกครองในด้านเกี่ยวกับวิชาชีพครู และด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม

2.2) ส่วนที่ปฏิบัติจริงพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงสูงกว่าความคิดเห็นของผู้ปกครอง ในด้านอุปนิสัยส่วนบุคคล และด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม

3) นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้ปกครอง มีความคาดหวังเกี่ยวกับจริยธรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสูงกว่าที่ปฏิบัติจริง

พินิจ เข้มทอง (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนจริยศึกษาในโรงเรียนประถม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ศึกษาานิเทศก์ ครู และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาานิเทศก์ ครู และผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนจริยศึกษาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับพึงประสงค์มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่

อยู่ในระดับที่พึงประสงค์มากเรียงตามลำดับได้ดังนี้ คือ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการสอน และด้านวิชาการ

ยุพา นันทไชย (2532 : 222-225) วิจัยเรื่อง จริยธรรมของผู้สอนในมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ตามที่คาดหวังและปฏิบัติจริง พบว่า

1) ผู้สอนส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิง และผู้สอนที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวัง และการปฏิบัติจริงในจริยธรรมที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในระดับมากและมากที่สุด

2) จริยธรรมที่ผู้สอนชายและหญิง ผู้สอนกลุ่มอายุไม่เกิน 40 ปี และผู้สอนกลุ่มอายุตั้งแต่ 41 - 50 ปี มีความคาดหวังและปฏิบัติจริงมากที่สุดตรงกันคือ เรื่องการไม่ประพฤติตนฐานชู้สาวกับศิษย์ ในขณะที่กลุ่มผู้สอนกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี มีความคาดหวังและปฏิบัติจริงมากที่สุดในเรื่องไม่นำผลงานทางวิชาการ ไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม และการไม่ประกอบอาชีพอื่นที่มีผลกระทบทำให้ศิษย์เสื่อมศรัทธาในความเป็นครู

3) ผู้สอนชายและหญิงมีความคาดหวังและการปฏิบัติในจริยธรรมทั้งหมดที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้สอนที่มีอายุต่างกันคือผู้สอนกลุ่มอายุ 50 ปี มีความคาดหวัง และการปฏิบัติสูงกว่าผู้สอนกลุ่มอื่น

สมใจ เขียวสด (2536 : 55) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ผลิตผู้บริหารการศึกษาและผู้บังคับบัญชาผู้บริหารสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 4 หมวด คือหมวด 1 อุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา หมวด 2 คุณธรรมจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหารการศึกษา หมวด 3 คุณธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน และหมวด 4 คุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคม ผลการวิจัยปรากฏว่า บุคลากรทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นต่อข้อกำหนดเป็นคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาทุกข้อ ไม่ต่ำกว่าระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน หรือสั่งงาน หากเกิดผิดพลาดจะไม่โยนความผิดให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ และประสานการปฏิบัติงานให้เกิดผลดีเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นมิตรอย่างสม่ำเสมอโดยยึดหลักพรหมวิหารธรรม ให้เกียรติและให้ความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ เชื่อมมั่นว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของประชากร ยึดหลักเหตุผลและความมีสติสัมปชัญญะในการตัดสินใจและการควบคุมอารมณ์

ปรีชา จันทร์ไพศรี (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน และครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครู มีทัศนะต่อคุณธรรม 4 ประการ คือ การรักษาสิ่งจะ การรู้จักข่มใจตนเอง ความอดทนและความเสียสละ อยู่ในเกณฑ์สูงทุกด้าน
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน กับครู มีทัศนะต่อการปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

ประถม แสงสว่าง (2524 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ลักษณะของนักบริหารการศึกษา ที่พึงประสงค์โดยวิเคราะห์ความคิดเห็น และเจตคติของครูอาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน นักศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างจากทุกภาค ทุกระดับ ผลปรากฏว่า ลักษณะของนักบริหารการศึกษาที่คนไทยพึงประสงค์อย่างยิ่ง 10 อันดับแรก มีดังนี้

- 1) กล้ารับผิดชอบ เมื่อได้รับทราบว่าได้สั่งหรือกระทำไปนั้น ไม่ถูกต้อง
- 2) มีความสามารถและกล้าแสดงความคิดของตนเองต่อที่ประชุม
- 3) โอบอ้อมอารี รู้จักเสียสละ
- 4) มีความคิดสุขุมรอบคอบในการตัดสินใจ
- 5) มีความคิดลึกซึ้งและกว้างขวาง
- 6) มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 7) มีปฏิภาณ ไหวพริบ ความจำ และสติปัญญาดี
- 8) มีความกระตือรือร้นในการทำงาน
- 9) ไม่รับสินบน หรืออาศัยอำนาจหน้าที่หาประโยชน์ใส่ตน
- 10) ไม่หุนเหว เชื่อหรือทำตามคำขู่แหย่โดยไม่ได้สอบสวนข้อเท็จจริง

ธวัช โพธิกุล (2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ปรากฏผล ดังนี้

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี มีคุณธรรมด้านการรักษาสิ่งจะอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรู้จักข่มใจตนเอง และด้านความเสียสละอยู่ในระดับดี และด้านความอดทนอยู่ในระดับดีมาก
- 2) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอายุมากและอายุน้อย มีคุณธรรมด้านการรู้จัก

ข่มใจตนเอง และด้านความเสี่ยสละอยู่ในระดับดี ด้านความอดทนอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการรักษา
 ภารกิจจะของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีอายุน้อยอยู่ในระดับต่ำ แต่ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีอายุมาก
 อยู่ในระดับค่อนข้างดี

3) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวุฒิสูงและวุฒิต่ำ มีคุณธรรมด้านการรู้จักข่มใจตนเอง
 และด้านความเสี่ยสละอยู่ในระดับดี ด้านความอดทนอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการรักษา
 ภารกิจผู้บริหาร โรงเรียนที่มีวุฒิต่ำอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารที่มีวุฒิสูงอยู่ในระดับต่ำ

4) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีคุณธรรมด้านการรักษาจะ
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการรู้จักข่มใจตนเอง ด้านความ
 เสี่ยสละ และด้านความอดทน ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองกลุ่มอายุมีความแตกต่างกันอย่างไม่มี
 นัยสำคัญทางสถิติ

5) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิต่างกัน มีคุณธรรมแต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน
 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โอกาส ใบสูงเนิน (2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางด้านจริยธรรมของ
 ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 12 ผลการวิจัย
 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมอยู่ขั้นที่ 6 มากที่สุดถึงร้อยละ
 35.65 รองลงมาเป็นขั้นที่ 4 ร้อยละ 33.58 จากนั้นเป็นขั้นที่ 5 ร้อยละ 25.25 แต่เมื่อดูจริยธรรมโดย
 เฉลี่ยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ขั้นที่ 5 เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะจริยธรรมแต่ละ
 คุณลักษณะ โดยค่าความถี่สะสมไม่พบความแตกต่างเด่นชัด ครั้นเปรียบเทียบโดยค่าคะแนนเฉลี่ย
 พบว่าในเรื่องความรับผิดชอบของผู้บริหารเพศชายกับผู้บริหารหญิง มีความแตกต่างกัน ส่วน
 จริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเมตตา กรุณาไม่พบความแตกต่างกัน

สมชาย แสงสุวรรณ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง วินัยในการปฏิบัติงานของ
 ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ระดับการปฏิบัติตามวินัยของข้าราชการ
 ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมากอย่างยิ่งสองด้าน คือ วินัยที่มีต่อสังคม
 และประเทศชาติ และวินัยที่มีต่อวงการวิชาชีพครู ส่วนวินัยที่มีต่อตนเอง และวินัยที่มีต่อการศึกษา
 อยู่ในระดับมากตามลำดับ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน
 และประชาชนของชาติในทุก ๆ ด้าน ให้มีความรู้ มีความสามารถควบคู่ไปกับความมีคุณธรรม
 จริยธรรม เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ

ในภารกิจดังกล่าวจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาสถาบันแรกที่มีหน้าที่ในการให้ความรู้ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ครู และผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องรับภาระหน้าที่ดังกล่าว และจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรม และลักษณะที่ดี ที่พึงประสงค์ของครูก็พบว่าคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอันดับต้น ๆ ที่นักเรียนและบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ต้องการให้มีในตัวครู ดังนั้นการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนของชาติเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้ดีมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติตน และด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น นอกจากจะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของครูมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลแล้ว ยังสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและสำคัญยิ่งแก่นักเรียน และบุคคลทั่วไป ซึ่งจะรับเอาแบบแผนการปฏิบัติดังกล่าว เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่อไป